

som ligestillede med Landhaandværkere og Teglværksarbejdere. Derfor have vi fundet, det var rigtigst, at Udtrykket „Havebrugere“ udtrykkelig blev sat ind i Loven. Jeg vil altsaa anbefale det lille Underendringsforslag til den højtærede Ministers, Udvalgets og Tingets Velvillie.

Landbrugsministeren (Ole Hansen):

Det ærede Udvalg har ganske Ret i, hvad der er anført i Betænkningen, at de Erfaringer, der ere indvundne ved den gældende Lov, ere noget mangelfulde. Det følger ganske af sig selv, og det var ogsaa mig klart, da det foreliggende Forslag blev udarbejdet. Jeg fandt derfor, at der særlig var to Ting, man maatte have for Øie: for det første kun at foreslaa saadanne Forandringer i den gældende Lov, som havde vist sig at være temmelig nødvendige, naar man tog Hensyn til dens Udførelse i Praksis, og dernæst ikke at bringe Spørgsmaal frem i Loven, som kunde lægge den Hindringer i Vejen, thi dertil finder jeg i alt Fald, at denne Sag er for god. Det glæder mig, at Udvalget eller da i alt Fald Udvalgsflertallet er enigt med mig i denne Betragtning, og jeg siger Tak for den Tilslutning, som Forslaget har vundet fra Flertallets Side.

De Ændringsforslag, der foreligge dels fra Udvalget og dels fra Flertallet, skal jeg ikke, særlig efter at det ærede Ordfører har omtalt dem, komme nærmere ind paa at drøfte. Jeg kan, hvad disse Forslag angaar, henholde mig til Ordførerens Udtalelser. Derimod er det temmelig nødvendigt for mig at gøre nogle Bemærkninger i Anledning af Forslag, der foreligge fra Mindretallets Side. Det ærede Medlem for Aarhus Amts 3die Valgkreds (Harald Jensen) omtalte Spørgsmaalet om Retten til at ekspropriere Jord, hvor det viste sig, at saadan ikke var til at erholde ved frivillig Overenskomst, og han henviste til nogle meget varme Udtalelser, som jeg skulde have brugt for 5 Aar siden her i Tinget. Det ærede Medlem for Sorø Amts 2den Valgkreds (Poul Christensen) gjorde opmærksom paa, at det Forslag, der den Gang forelaa, kun gjaldt den saakaldte offentlige Jord, og jeg tror dog, at selv det ærede Medlem for Aarhus Amts 3die Valgkreds vil indrømme, at dette gør en betydelig Forskel. Men for øvrigt vil jeg sige, at Spørgsmaalet om Ret til at ekspropriere Jord tror jeg ikke, man skal tillægge nogen særlig stor Betydning. Det har vist sig ved Gennemførelsen af den gældende Lov,

at vi meget vel kunne arbejde med den uden en saadan Bestemmelse i Loven. Jeg er ogsaa tilbøjelig til at tro, at selv om vi fik en Bestemmelse ind, der gav Ret til at ekspropriere Jord, vilde den vise sig at faa grumme lidt praktisk Betydning, idet denne Jord i alle Tilfælde vil saa godt som blive for dyr. Der vil jo ikke alene blive Spørgsmaal om at betale Jorden med sin Værdi, men der vil ogsaa blive Spørgsmaal om at erstatte de Ulemper, som vedkommende Ejere af Jorden vil have ved at faa eksproprieret et Stykke af sin Ejendom. Jeg tror derfor, at hvis vi fik gjort et Forsøg paa dette Omraade, vilde det vise sig, at Landarbejderne, som muligvis vilde sætte sig i Bevægelse for at faa saadanne Forsøg foretagne, vilde trække sig tilbage og sige: Det gaar ikke, det bliver for dyrt. Der er derfor næppe Grund til at tillægge dette Spørgsmaal særlig stor Betydning, og jeg anbefaler derfor at stemme mod dette Forslag.

Saa er der et andet Spørgsmaal, som det ærede Medlem berørte: Han kaldte det et gammelt Spørgsmaal, og det er det ogsaa, nemlig Spørgsmaalet om offentlig Fæste. Det er ikke alene et gammelt Spørgsmaal, men et gammelt Stridsspørgsmaal, og et Stridsspørgsmaal vil det blive ved med at være, hvor længe vi saa end tale derom. Det maa dog det ærede Medlem vide, at der er en meget stor Tvivl til Stede om, hvor vidt det er rigtig at gaa over til Fæste, og om det ikke er langt mere at foretrække, at Landarbejderne faa deres smaa Steder til Ejendom, saa at de Forbedringer og de Fremskridt, de gøre, og de Fordele, de opnaa ved deres Arbejde, kunne komme deres Børn og deres Familier til gode. Nu vil det ærede Medlem have, at Sogneraadene skulde have Ret til at indtræde som Laantagere og saa overdrage Jorden til offentligt Fæste. Jeg ser ikke, der er nogen Grund til at blande Sogneraadene ind i denne Sag. Der er aldrig nogen Sinde yttret Ønske fra Sogneraadens Side om at faa en saadan Ret. Det synes jeg dog, vi kunne afvente. Førend vi ville tillægge Sogneraadene Myndighed til uden Amtsraadets Samtykke at optræde paa denne Maade, kunde vi dog afvente et Ønske fra Sogneraadene, men et saadant er aldrig nogen Sinde fremkommet. Det er meget muligt, at hvis et Sogneraad søger Amtsraadets Tilladelse til at gøre et Forsøg i denne Retning, vil vedkommende Amtsraad vel sige: Værsgo! Det er jo muligt, det foreligger der ikke noget som helst om, men det forekommer